

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm

Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:

 dos. Zaur Məmmədov
"12" sentyabr 2025-ci il

Fənn sillabusu

Fakultə: 050701 "Aqronomluq"

İxtisas: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Aqrar elmlər

Fənnin adı: S/f Dənli taxıl bitkiləri. Proqram "Aqrar fənlər" kafedrasında (28 fevral 2023-cü il pr. 05) təsdiq edilmişdir.

I. Fənn haqqında məlumat:

Kodu: IPFS-B05

Tədris ili: III (2025-2026)

Semestr: V

Tədris yükü : Cəmi saat 180 saat. Auditoriyadan kənar 120. Auditoriya saatı 60 saat. (30 saat müəhazirə, 30 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

Auditoriya № 314

Saat: 08.30

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: Məlikov Əlibağış Şamməd oğlu

Məsləhət günləri və saati: V gün saat 12⁰⁰

E-mail ünvanı: lankaranbts@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Füzuli 170 a

III. Əsas ədəbiyyat

1. N.İ.Malov – Azərbaycan SSR – də əkinçilik sistemləri. Bakı 1966
2. N.İ.Malov – Tarlaçılıq. Bakı 1947
3. F.İ.Məmmədov və b. – Aqronomiyanın əsasları. Gəncə 1972
4. C.Ə.Hacıyev – Payızlıq dənli bitkilərin səpini üçün torpaqbecərmə sistemi. Gəncə 1975
5. F.İ.Məmmədov – K/t-ı bitkilərinin həyat amilləri və onların əkinçilikdə nizamlanma yolları. Gəncə 1983
6. S.C.Əliyev və C.Ə.Hacıyev – Əkinçilik sistemləri. Gəncə 1988
7. C.Ə.Hacıyev və M.M.Hüseynov – Növbəli əkinlər. Gəncə 2000
8. C.Ə.Hacıyev və M.M.Hüseynov – Torpaqbecərmə texnologiyası. Gəncə 2001
9. C.Ə.Hacıyev və M.M.Hüseynov – Əkinçiliyin elmi əsasları və sistemləri. Gəncə 2005

Əlavə ədəbiyyat

10. Qurbanov F.H. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin seleksiya və toxumçuluğu. Bakı, 2011.
11. Qurbanov F. H., İbrahimov A.Q. "Seleksiya və toxumçuluq" laborator-praktikum - Bakı, 2012, 383 səh.
12. Seyidəliyev N.Y., Qurbanov F.H., Məmmədova M.Z. Toxumşünaslıq. Bakı, "MBM", 2014, 312 səh.
13. Quliyev R. Ə. Genetikanın əsasları ilə bitkilərin seleksiyası. Bakı, 2003.
14. Гриб С.И. Семеноводство полевых культур. Минск, Урожай, 1994.
15. Internet resursları

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən Ümumi əkinçilik fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Tələbələr dənli taxıl bitkiləri fənnini öyrənməklə kənd təsərrüfatının əsas sahələrindən birini dünyada və Azərbaycanda əkinçilik sisteminin əsasını təşkil edən dənli taxıl bitkilərinin (buğda, çəltik, arpa, sorqo, darı, vələmir, çovdar

və s) becərmə texnologiyalarına, gübrələnmə sistemlərinə, növbəli əkində yerlərini, məhsul yığımını qaydalarına və toxumçuluğunun inkişaf etdirilməsinə yiyələnmiş olurlar. Bu fənni öyrənməklə tələbələr dənli taxıl bitkilərinin ərzaq məhsullarına olan təlabatın ödənməsində və heyvandarlıq sahəsinin inkişafında mühüm rolunu da öyrənmiş olurlar.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 30 bal kollektivə görə, 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilə bilər.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərsi başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir

-7 bal – tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir

-6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür

- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir

- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir

- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir.

- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var

- 0 bal – suala cavab yoxdur

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

Semester nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	Qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə - 30 saat, laboratoriya - 30 saat. Cəmi 60 saat

No	Mövzular	Müha zirə	Tarix
1	Mövzu1: Dənli taxıl bitkiləri haqqında anlayış Plan: 1.Giriş 2.Dənli taxıl bitkilərinin təsnifatı 3.Dənli taxıl bitkilərinin bioloji xüsusiyyətləri 4.Dənli taxıl bitkilərinin əhəmiyyəti Mənbə: [1.5.9.10.15]	2	

2	Mövzu 2: Payızlıq buğda Plan: 1.Payızlıq buğdanın əhəmiyyəti və tərkibi 2.Payızlıq buğdanın növləri 3.Payızlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətləri 4.Payızlıq buğda sahəsinə qulluq Mənbə: [1.5.9.10.15]	2	
3	Mövzu 3: Payızlıq buğdanın əkin qaydaları Plan: 1.Payızlıq buğda toxumunun səpinə hazırlanması 2.Payızlıq buğdanın səpin müddəti, üsulu və norması 3.Payızlıq buğda əkininə qulluq 4.Payızlıq buğda məhsulun yığılması Mənbə: [3.4.6.12.15]	2	
4	Mövzu 4: Payızlıq çovdar Plan: 1.Payızlıq çovdarın əhəmiyyəti 2.Payızlıq çovdarın botaniki təsviri 3.Payızlıq çovdarın bioloji xüsusiyyətləri Mənbə: [3.4.6.12.15]	2	
5	Mövzu5: Payızlıq çovdarın əkin qaydaları Plan: 1.Payızlıq çovdarın növbəli əkində yeri 2.Payızlıq çovdar üçün torpağın becərilməsi 3.Payızlıq çovdarın səpin müddəti, üsulu və norması 4.Payızlıq çovdar məhsulunun yığılması Mənbə: [2.4.9.13.15]	2	
6	Mövzu 6: Payızlıq arpa Plan: 1.Payızlıq arpanın əhəmiyyəti 2.Payızlıq arpanın bioloji xüsusiyyətləri 3.Payızlıq arpanın becərilmə texnologiyası Mənbə: [3.4.9.14.15]	2	
7	Mövzu 7: Tritikale Plan: 1.Tritikalenin əhəmiyyəti və yayılması 2. Tritikalenin botaniki təsviri və quruluşu 3.Tritikalenin bioloji xüsusiyyətləri Mənbə: [2.3.9.10.15]	2	
8	Mövzu 8: Tritikale bitkisinin əkin qaydaları Plan: 1.Tritikale bitkisinin növbəli əkində yeri 2.Torpağın tritikale bitkisi üçün hazırlanması 3. Tritikale bitkisinin səpin müddəti 4.Tritikale məhsulunun yığılması Mənbə: [3.6.7.8.15]	2	

9	Mövzu 9: Yazlıq buğda Plan: 1.Yazlıq buğdanın əhəmiyyəti 2.Yazlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətləri 3.Yazlıq buğdanın becərilmə qaydaları Mənbə: [1.5.9.10.15]	2	
10	Mövzu10: Yazlıq arpa Plan: 1.Yazlıq arpanın əhəmiyyəti və yayılması 2.Yazlıq arpanın botaniki təsviri 3.Yazlıq arpanın bioloji xüsusiyyətləri 4.Yazlıq arpanın becərilmə qaydaları Mənbə: [3.4.9.14.15]	2	
11	Mövzu 11: Vələmir Plan: 1.Vələmir bitkisinin əhəmiyyəti və yayılması 2.Vələmir bitkisinin botaniki təsviri 3.Vələmir bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri 4.Vələmir bitkisinin səpin müddəti, üsulu və norması Mənbə: [3.6.9.15]	2	
12	Mövzu 12: Qarğıdalı Plan: 1.Qarğıdalı bitkisinin əhəmiyyəti 2.Qarğıdalı bitkisinin toxumlarının səpinə hazırlanması, səpin müddəti və norması 3.Qarğıdalı bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri 4.Qarğıdalı bitkisinin botaniki təsviri Mənbə: [3.6.9.15]	2	
13	Mövzu 13: Çəltik Plan: 1.Çəltik bitkisinin əhəmiyyəti 2.Çəltik bitkisinin botaniki təsviri 3.Çəltik bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və inkişaf fazaları 4.Çəltik bitkisinin becərilməsi Mənbə: [3.6.9.15]	2	
14	Mövzu 14: Sorqo Plan: 1.Sorqo bitkisinin əhəmiyyəti, tarixi və yayılması 2.Sorqo bitkisinin botaniki təsviri 3.Sorqo bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri 4.Sorqo bitkisinin səpin müddəti, üsulu və norması, əkinlərə qulluq Mənbə: [2.3.7.8.15]	2	
15	Mövzu 15: Darı Plan: 1.Darının əhəmiyyəti, tarixi və yayılması 2.Darının botaniki təsviri 3.Darının bioloji xüsusiyyətləri 4.Darının səpin müddəti, üsulu və norması Mənbə: [2.3.7.8.15]	2	
		30	

Laborator-praktik məşğələ

No	Laboratoriya	Saat	Tarix
1	Mövzu:1. Dənli taxıl bitkilərin təsnifatının laboratoriyada öyrənilməsi	2	
2	Mövzu:2. Payızlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətlərinin və ona quluq işlərini laboratoriyada öyrənilməsi	2	
3	Mövzu:3. Payızlıq buğdanın əkin qaydalarının laboratoriyada öyrənilməsi	2	
4	Mövzu:4. Payızlıq çovdarın bioloji və botaniki təsvirinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
5	Mövzu:5. Payızlıq çovdarın əkin qaydalarının laboratoriyada öyrənilməsi	2	
6	Mövzu:6. Payızlıq arpanın bioloji və botaniki təsvirinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
7	Mövzu:7. Tritikalenin botaniki və bioloji xüsusiyyətlərinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
8	Mövzu:8. Tritikalenin əkin qaydalarının laboratoriyada öyrənilməsi	2	
9	Mövzu:9. Yazlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətlərinin və becərilməsinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
10	Mövzu:10. Yazlıq arpanın bioloji və botaniki təsvirinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
11	Mövzu:11. Vələmirin bioloji və botaniki təsvirinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
12	Mövzu:12 Qarğadalının bioloji və botaniki təsvirinin laboratoriyada öyrənilməsi.	2	
13	Mövzu:13: Çəltik bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və inkişaf fazalarının laboratoriyada öyrənilməsi	2	
14	Mövzu:14. Sorqo bitkisinin bioloji , botaniki təsvirinin və səpin müddətinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
15	Mövzu:15 Darı bitkisinin bioloji , botaniki təsvirinin və səpin müddətinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
Cəmi:		30 saat	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar: Tələbə dənli taxıl bitkilərinin tarixini, yayılmasını, aqrotexniki qulluq üsullarını, gübrələnməsini, bioloji və morfoloji xüsusiyyətlərini, növ müxtəlifliyi və sortlarını, pesdisit və herbisidlərlə dərmanlanmasını, məhsul tədarükünü, toxumçuluğunun inkişaf etdirilməsi yollarını öyrənməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1. Dənli taxıl bitkilərinin əhəmiyyəti, ümumi xarakteristikası, bioloji xüsusiyyətləri tarixi yayılması və məhsuldarlığı haqqında biliklərə yiyələnmək.

FTN 2. Payızlıq taxılların (buğda, arpa, çovdar və.s) əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri və becərmə (növbəli əkində yeri, torpağın becərilməsi, gübrələmə sistemi, səpin və əkinlərə qulluq məhsulun yığılması) texnologiyası bacarıqlarını mənimsəmək.

FTN 3. Buğda bitkisinin təsərrüfat əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri, sələfləri torpağın əsas və səpin qabağı becərilməsi, gübrələmə, səpin, əkinlərə qulluq işləri haqqında məlumatlara yiyələnmək.

FTN 4. Arpa bitkisinin təsərrüfat əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri, sələfləri torpağın əsas və səpin qabağı becərilməsi, gübrələmə, səpin, əkinlərə qulluq işləri haqqında məlumatlara yiyələnmək.

FTN 5. Qarğıdalı bitkisinin təsərrüfat əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri, sələfləri torpağın əsas və səpin qabağı becərilməsi, gübrələmə, səpin, əkinlərə qulluq işləri haqqında məlumatlara yiyələnmək.

FTN 6. Çəltik bitkisinin əhəmiyyəti, bioloji xüsusiyyətləri , tarixi və yayılması, növbəli əkində yeri, torpağın becərilməsində gübrələmə, səpin müddəti , üsulu və norması, əkinlərə qulluq və məhsul yığım haqqında biliklərə yiyələnmək.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi

XIV: Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları

1. Dənli taxıl bitkilərinin təsnifatı
2. Dənli taxıl bitkilərinin bioloji xüsusiyyətləri
3. Dənli taxıl bitkilərinin əhəmiyyəti
4. Payızlıq buğdanın əhəmiyyəti və tərkibi
5. Payızlıq buğdanın növləri
6. Payızlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətləri
7. Payızlıq çovdarın əhəmiyyəti
8. Payızlıq çovdarın botaniki təsviri
9. Payızlıq çovdarın bioloji xüsusiyyətləri
10. Payızlıq arpanın əhəmiyyəti
11. Payızlıq arpanın bioloji xüsusiyyətləri
12. Payızlıq arpanın becərilmə texnologiyası
13. Tritikalenin əhəmiyyəti və yayılması
14. Tritikalenin botaniki təsviri və quruluşu
15. Payızlıq buğda sahəsinə qulluq

II Kollektiv sualları

1. Yazlıq buğdanın əhəmiyyəti
2. Yazlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətləri
3. Yazlıq buğdanın becərilmə qaydaları
4. Yazlıq arpanın əhəmiyyəti və yayılması
5. Yazlıq arpanın botaniki təsviri
6. Yazlıq arpanın becərilmə qaydaları
7. Vələmir bitkisinin əhəmiyyəti və yayılması
8. Vələmir bitkisinin botaniki təsviri
9. Vələmir bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri
10. Vələmir bitkisinin səpin müddəti, üsulu və norması
11. Qarğıdalı bitkisinin əhəmiyyəti
12. Qarğıdalı bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri
13. Çəltik bitkisinin əhəmiyyəti
14. Çəltik bitkisinin botaniki təsviri
15. Çəltik bitkisinin becərilməsi

XV. İmtahan sualları:

-- I blok --

1. Dənli taxıl bitkilərinin təsnifatı
2. Dənli taxıl bitkilərinin morfoloji əlamətləri
3. Dənli taxıl bitkilərinin əhəmiyyəti
4. Payızlıq buğdanın əhəmiyyəti və tərkibi
5. Payızlıq buğdanın növləri
6. Payızlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətləri
7. Payızlıq buğda sahəsinə qulluq
8. Payızlıq buğda toxumun səpinə hazırlanması
9. Payızlıq buğdanın səpin müddəti, üsulu və norması
10. Payızlıq buğda məhsulun yığılması

-- II blok --

11. Payızlıq çovdarın əhəmiyyəti
12. Payızlıq çovdarın növ və növmüxtəlifliyi

13. Payızlıq çovdarın bioloji xüsusiyyətləri
14. Payızlıq çovdarın növbəli əkində yeri
15. Payızlıq çovdarın əkini üçün torpağın becərilməsi
16. Payızlıq çovdarın səpin müddəti, üsulu və norması
17. Payızlıq çovdar məhsulunun yığılması
18. Arpanın növləri, yarımnovləri və qrupları
19. Payızlıq arpanın əhəmiyyəti
20. Payızlıq arpanın bioloji xüsusiyyətləri

-- III blok --

21. Payızlıq arpanın becərmə texnologiyası
22. Tritikalenin əhəmiyyəti və yayılması
23. Tritikalenin botaniki təsviri və quruluşu
24. Tritikalenin bioloji xüsusiyyətləri
25. Tritikalenin növbəli əkində yeri
26. Torpağın tritikalenin bitkisi üçün hazırlanması
27. Tritikalenin səpin müddəti
28. Tritikale məhsulunun yığılması
29. Tritikalenin becərmə qaydaları
30. Yazlıq buğdanın əhəmiyyəti

-- IV blok --

31. Yazlıq buğdanın bioloji xüsusiyyətləri
32. Yazlıq arpanın əhəmiyyəti və yayılması
33. Yazlıq arpanın botaniki təsviri
34. Yazlıq arpanın bioloji xüsusiyyətləri
35. Yazlıq arpanın becərmə qaydaları
36. Vələmirin əhəmiyyəti və yayılması
37. Vələmirin botaniki təsviri
38. Vələmirin bioloji xüsusiyyətləri
39. Vələmirin səpin müddəti, üsulu və norması
40. Qarğıdalının əhəmiyyəti

-- V blok --

41. Qarğıdalı toxumlarının səpinə hazırlanması, səpin müddəti və norması
42. Qarğıdalının bioloji xüsusiyyətləri
43. Qarğıdalının botaniki təsviri
44. Sorqonun yaranması və əhəmiyyəti
45. Sorqonun botaniki təsviri
46. Sorqonun bioloji xüsusiyyətləri
47. Sorqonun səpin müddəti, üsulu və norması
48. Darının əhəmiyyəti və yayılması
49. Darının botaniki təsviri
50. Darının bioloji xüsusiyyətləri

“Dənli taxıl bitkiləri” fənnin sillabusu 050701 “Aqronomluq” ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus “Aqrar elmlər” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol №01)

Fənn müəllimi:

b/m.Ə.Ş.Məlikov

Kafedra müdiri:

dos.İ.C.Kərimov